

**YAYINLAMA
ÖZGÜRLÜĞÜ
RAPORU**

Kasım 2018 -
Ekim 2019

**YAYINLAMA
ÖZGÜRLÜĞÜ
RAPORU**

Kasım 2018 -
Ekim 2019

YAYINLAMA ÖZGÜRLÜĞÜ RAPORU (Kasım 2018 - Ekim 2019)

ISBN: 978-975-365-027-4

BASKI İSTANBUL, KASIM 2019

TÜRKİYE YAYINCILAR VE YAYIN DAĞITIMCILARI BİRLİĞİ DERNEĞİ

İnönü Caddesi Opera Palas Apt. No: 55 D: 2

34437 Gümüşsuyu, Beyoğlu / İSTANBUL

T: 0 212 512 56 02

F: 0 212 511 77 94

E: info@turkyaybir.org.tr

YAYINA HAZIRLAYAN Filiz Kocaboğa

GRAFİK UYGULAMA Mahir Duman

BASKI VE CİLT Mavi Kare Reklamcılık ve Tan. Hiz. Ltd. Şti
Naci Kasım Sk. Hüseyin Özer İş Merkezi No: 3/1
Mecidiyeköy İstanbul

GİRİŞ	7
KİTAP YASAKLAMA KARARLARI VE DAVALAR	8
HAPİSHANELERDE KİTAP YASAKLARI VE ENGELLEMELER	12
YAZAR VE YAYINCILARA DAVALAR	13
SOSYAL MEDYADA "SANSÜR" KAMPANYALARI	15
"MUZIR" SAYILAN KİTAPLAR	17
KİTAPLARIN SUÇ DELİLİ OLMASI	21
MİLLİ EĞİTİMDE DENETİM	22
BASIN ÖZGÜRLÜĞÜ	24
ULUSLARARASI HAK ÖRGÜTLERİNİN RAPORLARI	27
İNTERNET ÖZGÜRLÜĞÜ	28
SONUÇ	30

GİRİŞ

Türkiye Yayıncılar Birliği 1995 yılından bu yana her yıl, Düşünce ve İfade Özgürlüğü Ödül Törenleri sırasında Yayıncılık Özgürlüğü Raporu'nu basın ve yayıncılık dünyasıyla paylaşmaktadır.

Raporlarımızda kitapların içerikleri nedeniyle yayınevlerine, yazarlara, çevirmenlere, matbaacılara açılan soruşturma ve davalar, kitap toplatma ve yasaklama kararları, yayınlara uygulanan fiili sansürler, yayına hazırlık, dağıtım, tanıtım gibi süreçlerde yapılan engellemeler, hapishanelerde, okul ve üniversitelerde yayınlara erişimin, okuma ve yazmanın engellenmesi, basın ve internet üzerindeki baskılar ile konuyla ilgili yasa değişiklikleri ve uluslararası rapor ve AİHM kararlarına yer verilmektedir.

Bu rapor döneminde de geçmiş dönemlerde olduğu gibi dağıtım ve satışların yasaklanması kararlarının hak sahibi yayınevlerine ve yazarlara tebliğ edilmemesi uygulamasına devam edildi. Bu tebligatların yapılmaması yayınevlerini ve yazarları yeni hak ihlalleriyle karşı karşıya bıraktı.

Toplatma, dağıtım engelleme kararlarıyla birlikte yazar ve yayınevlerinin yargılandıkları davalar bu sene de raporumuzda yer buldu.

Hapishanelerde kitaba erişim hakkının sınırlandırılmasına ilişkin hak ihlalleri sürdü.

Basın ve internet özgürlüğü alanındaki hak ihlallerinde bu rapor döneminde de artış görüldü. Yapılan yasa değişiklikleriyle internet üzerinden yapılan yayınlara yeni denetimler getirildi.

Millî Eğitim Bakanlığı'nın içerik denetleme uygulamalarının genişleyerek sürmesi dikkati çekti.

9 Temmuz 2018 tarihli KHK'yle Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Kurulu'nun yapısı değiştirilerek Çalışma, Sosyal Hizmetler ve Aile Bakanlığı'na bağlanmıştır. Artık kurul, Çalışma, Sosyal Hizmetler ve Aile Bakanının belirleyeceği biri başkan olmak üzere Bakanlığın beş birim amirinden oluşuyor. Bakanlık yöneticilerinden oluşan kurulun özellikle çocuk kitaplarına yönelik aldığı kararlar bu yılın önemli gündem maddelerinden birini oluşturuyor.

Bu dönem önemli bir gelişme de artan kamuoyu hassasiyeti ve vatandaşlardan gelen sansür ve yasaklama talepleriydi. Sosyal medyada kampanyalar şeklinde gelişen talepler sonucu yayinevleri bazı kitapları yayından kaldırdı. Haklarında dava açılan yazarlar, yayıncılar oldu.

KİTAP YASAKLAMA KARARLARI VE DAVALAR

Aram ve Avesta Yayınlarından Çıkan 2 Kitaba “Dağıtım ve Satış Yasağı”

Kars Sulh Ceza Hakimliği 26 Ağustos 2019 tarihli kararıyla Aram Yayınları’ndan çıkan Rojbin Perişan’ın *Toprağın Şarkısı* adlı romanı ve Avesta Yayınları’ndan çıkan Andrew Collins’in *Meleklerin Küllerinden-Günahkâr Bir İrkin Yasaklanmış Mirası* adlı kitaplara “dağıtım ve satış yasağı” getirdi. Kars Cumhuriyet Başsavcılığı Kars T Tipi Cezaevine gönderilen kitaplar hakkında Kars il Emniyet Müdürlüğü Güvenlik Şube Müdürlüğü’nün hazırladığı raporlara dayanarak “terör örgütü propagandası” yapmak suçunun işlendiği gerekçesiyle yasaklanmaları talebinde bulundu. Kars Sulh Ceza Hakimliği, Kars Cumhuriyet Başsavcılığı’nın talebini kabul ederek 5187 sayılı Basın Kanunu’nun 25/2-3 maddesi uyarınca kitapların “toplatılmalarına, dağıtılmalarının ve satışa sunulmalarının yasaklanmasına” karar verdi.

Aram Yayınları’nın 9 Kitabına Daha Yasak

1998’den beri Türkçe ve Kürtçe dillerinde yayınlar yapan Aram Yayınları’nın Diyarbakır’da bulunan bürosuna 15 Şubat 2018’de polis baskını yapılmış ve yasaklama kararı olduğu söylenen çok sayıda kitabına el konulmuştu. Aram Yayınları’nın 2018 yılında tespit edilebilmiş Batman, Diyarbakır, Gaziantep, Mersin ve Siirt’teki 10 farklı mahkemede alınan 14 farklı mahkeme kararı uyarınca yasaklanmış ve toplatılmış 85 kitabı bulunuyordu.¹

Hakkında dağıtım ve satış yasağı bulunan kitapların mahkeme kararlarının yayınevine veya hak sahibine çoğunlukla tebliğ edilmemesi nedeniyle yayınevi yetkilileri, hakkında dağıtım ve satış yasağı bulunan kitapları çeşitli soruşturmalar ve davalar yoluyla dolaylı olarak tespit edebilmektedir. Van, Siirt, Mersin, Şırnak, İstanbul, Şanlıurfa’daki 7 farklı mahkemeden alınan kararlar uyarınca Aram Yayınları’na ait 9 kitabın daha yasaklı olduğu 2019 yılında tespit edilebilmiştir.

2019 yılında tespit edilebilen yasaklanmış kitapların listesi şöyledir:

Van 3. Ağır Ceza Mahkemesi 20.11.2009 Tarih ve 2009/2288 D. İş Sayılı Kararı

Abdullah Öcalan, *Uygurlık Maskeli Tanrılar ve Örtük Krallar Çağı*,

¹ http://turkyaybir.org.tr/wp-content/files_mf/1545821365dusunceifaderapor_2018_weblink.pdf

Abdullah Öcalan, *Kapitalist Uygarlık Maskesiz Tanrılar ve Çıplak Krallar Çağı*
 Siirt Sulh Ceza Hakimliği'nin 19.10.2009 Tarihli 2009/849 Değişik İş kararı

Abdullah Öcalan, *Özgürlük Sosyolojisi*

Mersin 1. Sulh Ceza Hakimliği'nin 15.03.2016 Tarihli 2016/1859 Değişik İş kararı

İrfan Babaoğlu, *Auschwitzden Diyarbakıra 5 Nolu Cezaevi*, Abdullah Öcalan, *Gerçeğin Dili ve Eylemi*

Şırnak Sulh Ceza Hakimliği'nin 11.04.2017 Tarihli 2017/1817 Değişik İş kararı

Dündar Sansur, *Cudi Günlükleri*

İstanbul 6. Sulh Ceza Hakimliği'nin 19.06.2018 Tarihli 2018/3347 Değişik İş kararı

Ferhat Aksu, *Demokratik Özerklik ve Demokratik Birey*

Şanlıurfa 4. Sulh Ceza Hakimliği'nin 04.01.2017 Tarihli 2017/97 Değişik İş kararı

Osman Çelik, *Şaristani U Nijadperesti*

Mersin 4. Sulh Ceza Hakimliği'nin 23.03.2018 Tarihli 2018/2020 Değişik İş kararı

İsmail Biçen, *Dağın Ardı*

İbrahim Kaypakkaya Bütün Yazıları Kitabına “Dağıtım ve Satış Yasağı”; Umut Yayımcılık ve Yön Matbaasına Dava

Umut Yayımcılık'ın 2018 yılında yayınladığı *İbrahim Kaypakkaya Bütün Yazıları* kitabına İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı'nın talebiyle 9 Nisan 2019'da, İstanbul 9. Sulh Ceza Hakimliği tarafından “basım, dağıtım ve satışının yasaklanmasına ve kitapların toplatılması” kararı verildi. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı, İstanbul 9. Sulh Ceza Hakimliğinin verdiği toplatma kararına istinaden yürütülen hazırlık soruşturması sonrasında Umut Yayıncılık'a kitabı yayınlamaktan; Yön Matbaası'na “kitabın kapak sayfasından itibaren suç unsuru teşkil ettiğini bildiği halde kitabı basmaktan” İstanbul 36. Ağır Ceza Mahkemesi'nde dava açtı. 3713 sayılı kanunun 6/2 maddesinde düzenlenen örgüt propagandası içeren kitap basmak ve yayınlanmaktan açılan davanın 2. duruşması 18 Eylül 2019'da görüldü. Sanıkların “... son savunmalarını hazırlayabilmeleri için” 26 Kasım 2019 tarihine yeni duruşma günü verildi.

HDP'nin Yayınladığı *Kayyım Raporu*'na Toplatma Kararı

15 Temmuz darbe girişiminin ardından çıkarılan Kanun Hükmünde Kararnamelerle (KHK) kayyım atanan belediyelerdeki kayyım uygulamaları ve Demokratik Bölgeler Partisi (DBP) belediyelerinin kayyım öncesi faaliyetlerinin derlendiği *Kayyım Raporu*

kitabının “dağıtım ve satışa sunulmasının yasaklanmasına” karar verildi. Halkların Demokratik Partisi (HDP) tarafından 28 Şubat 2019’da yayınlanan kitaba Siirt Cumhuriyet Başsavcılığı, 14 Mart 2019 tarihinde Terörle Mücadele Kanunu (TMK) 7/2’inci maddesi kapsamında “örgüt propagandası yapmak” iddiasıyla soruşturma başlattı. Siirt Sulh Ceza Hakimliği Savcılığın talebini aynı gün aldığı 2019/993 Değişik İş Kararıyla uygun buldu ve 5187 sayılı Basın Kanunu’nun 25. Maddesine dayanarak kitabın “basım, dağıtım ve satış yasağı getirilmesine, el konulmasına ve toplatılmasına” karar verdi.

Put Adam Kitabına Toplatma Kararı

2019 yılında Küresel Kitap Yayıncılık tarafından basılan, bir Türk subayının hatıralarının yer aldığı yazarı meçhul *Put Adam* kitabına İstanbul Anadolu 6. Sulh Ceza Hakimliği’nin 2019/6185 Değişik İş kararıyla, 5187 sayılı Basın Kanunu’nun 25. Maddesi uyarınca “el konulmasına, dağıtım ve satışının yasaklanmasına” karar verildi. İstanbul Anadolu Cumhuriyet Başsavcılığı *Put Adam* adlı kitaba “Atatürk’ün Hatırasına Alenen Hakaret” suçundan başlattığı soruşturma kapsamında kitabın toplatılması talebinde bulundu. İstanbul 6. Sulh Ceza Hakimliği “. . . Atatürk’ün şahsını hedef alarak alçaklık, vatan hainliği, fuhuş düşkünlüğü, korkaklık vb. tahkir edici ithamlar içeren. . .” yayın olduğu yönünde karar verdi. Bu karar üzerine bir vatandaş “. . . verilen karar nedeni ile edebi araştırma yapma, okuma ve bilgiye ulaşma hakkımın engellendiği fikrindeyim” gerekçesiyle *Put Adam* kitabına getirilen “el konulma, dağıtım ve satışının yasaklanması” kararının kaldırılması talebinde bulundu.

Bodrum’da Kitabevlerine Kitap ve Dergi Toplatma Kararlarının Tebliği

Bodrum’da, emniyet tarafından “gazete, dergi, kitap” bayilerine kitap toplatma kararlarının tebliğ edildiğini belirten tutanakların basına yansısıyla Edirne, Mersin, Adana, Tunceli ve Malatya’da 5 farklı mahkeme tarafından alınmış kararlarla 10 kitap ve 7 farklı derginin 9 nüshasının “toplatılma, yasaklanma, el konulma, basım, dağıtım ve satış yasağı” kararı olduğu ortaya çıktı. Bodrum’daki kitabevi yetkilileri kitap ve dergi yasağı kararlarının kitabevlerine tebliğinin emniyetin rutin bir uygulaması olduğunu, ilgili polis memurunun kitabevine gelerek tutanakları imzalattığını ve yasaklanmış kitap veya dergiler kitabevinde bulunuyorsa satıştan kaldırıldıklarını belirtti.

3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu’nun 7/2 ve 5187 sayılı Basın Kanunu’nun 25/2 maddesi uyarınca “basım, dağıtım, satış yasağı, el konulması ve toplatılması” kararı verilen kitaplar şöyledir:

Edirne 2. Sulh Ceza Hakimliği 2019/5571 D. İş Kararıyla

Karın Ağrısı isimli derginin Aralık-Ocak 2019 tarihli 9 sayılı nüshası

Emperyalizme, Faşizme Karşı Devrimci Gençlik isimli derginin Aralık 2018-Ocak 2019 tarihli 7 sayılı nüshası

Devinim isimli derginin 2 sayılı nüshası

Lise Notları isimli derginin İstanbul Dev-Lis Koordinasyonları Özel sayılı nüshası

Lise Notları isimli derginin İstanbul Dev-Lis Koordinasyonları Özel 2 sayılı nüshası

Devrimci Lise Postası isimli derginin Nisan-1 sayılı nüshası

Devrimci Lise Postası notları isimli derginin Kasım-0 sayılı nüshası

İbrahim Bilinmeyen Yönleri ve Hayata İlişkin Her Şeyi isimli kitap

Hikmet Kıvılcımlı Hayatı ve Eserleri isimli kitap

Bağımsızlık Demokrasi ve Sosyalizm Mücadelesinde Gençlik 1 1974/1980 isimli kitap

Bağımsızlık Demokrasi ve Sosyalizm Mücadelesinde Gençlik 2 1980/1998 isimli kitap

Halkın Devrimci Yolu isimli derginin Eylül-Kasım 2014 tarihli 11 sayılı nüshası

Mersin 2. Sulh Ceza Hakimliği 2019/1246 D. İş Kararıyla

Toplum Mühendisliği ve Birey isimli kitap

Adana 6. Sulh Ceza Hakimliği 2019/3799 D. İş Kararıyla

Büyük Ortadoğu Projesi isimli kitap

Tunceli Ovacık Sulh Ceza Hakimliği 2019/50 D. İş Kararıyla

Dersim Mercan On Yedi Can On Yedi Yoldaş isimli kitap

Malatya 1. Sulh Ceza Hakimliği 2019/2622 D. İş Kararıyla

Unutulmasınlar [Diye] isimli kitap

Devrimci Yol Savunması 12 Eylül Öncesi ve Sonrası isimli kitap

Geçmişten Geleceğe Bir Umut İlkesi Kızıldere isimli kitap

Yeniden Devrim Eşit ve Özgür Bir Dünya İçin isimli dergi

HAPİSHANELERDE KİTAP YASAKLARI VE ENGELLEMELER

Her geçen gün artan cezaevi, tutuklu ve hükümlü sayısı ile beraber hapisanelerde süreli ve süresiz yayınların yasaklanması ve engellenmesiyle mahpusların haklarının ihlal edilmesindeki artış da devam ediyor.

CHP İstanbul Milletvekili Onursal Adıgüzel'in Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi'ne (CİMER) cezaevlerine ilişkin yaptığı başvurusuna Adalet Bakanlığı tarafından gelen yanıtta Türkiye'de Temmuz 2019 itibariyle toplam 353 ceza infaz kurumu olduğu belirtildi. Cezaevlerinin toplam kapasitesi 218 bin 950 olarak açıklandı. 2018 ve 2019 yıllarında tamamlanan 16 bin 566 kapasiteli 27 cezaevi olduğu, 114 ceza infaz kurumunun inşaatının devam ettiği ve 23 ceza infaz kurumunun da ihale aşamasında olduğu belirtildi. İnşaat halinde olan cezaevlerinin kapasitesi 73 bin 448; ihale aşamasındaki cezaevlerinin kapasitesi ise 14 bin 919 olarak açıklandı. Adıgüzel konuya ilişkin yaptığı açıklamada OECD'nin Mayıs 2019 tarihli verilerine göre, OECD ülkeleri arasında Türkiye'nin hapsedme oranlarında ABD'den sonra ikinci sırayı paylaştığına dikkat çekti. Adıgüzel "...Türkiye, hapsedme oranlarında ABD ve İsrail'le ilk 3 sırayı paylaşıyor" ifadelerini kullandı.

Ceza İnfaz Sisteminde Sivil Toplum Derneği'nden (CİSST) Berivan E. Korkut ve Hilal Başak Demirbaş'ın hazırladığı *Hapishanelerde İfade Özgürlüğü* kitabında² 2017 ve 2018 yıllarında mahpusların ifade özgürlüğü kapsamında yaşadığı sorunlar raporlandı. Raporun *Sürelî ve Süresiz Yayın Kısıtlamaları* başlığı altında 2017-2018 yılları arasında toplatma kararı bulunmayan birçok kitap, dergi ve gazetenin hapisaneye alınmadığına ve süreli/süresiz yayınlara erişimde ciddi sıkıntılar yaşandığına dikkat çekildi. Rapora göre 2017 yılında 46 dergi hapisanelere sokulmazken 2018 yılında 145 dergi mahpuslara verilmedi. 2017 ve 2018 yılında ulaştırılmayan gazete sayısı 45 oldu. 2017 yılında 108 kitap teslim edilmezken 2018 yılında 99 kitap haklarında herhangi bir yasaklama ve toplatma kararı bulunmamasına rağmen mahpuslara ulaştırılmadı. Yalnızca kitapların değil birçok gazete ve derginin de kurumlara girişinin yasaklandığı rapora yansdı. Rapora göre yayın hayatına devam eden ve kapatılma kararı olmayan *Yeni Yaşam* gazetesi birçok hapisaneye alınmazken *Birgün*, *Evrensel* ve *Cumhuriyet* gibi günlük gazetelerin de hapisanelere alınmasında ciddi kısıtlamalar getirildi. Türkiye'deki birçok hapisanede eş zamanlı olarak çıkarılan Eğitim Kurulu kararlarıyla dışarıdan teslim edilen yayınların mahpuslara ulaşması yasaklandı. Hapishanelerin kütüphanelerinde yer alan kitapların sayıca az olmasına ve yeterli çeşitlikte olmadığına da değinilen raporda mahpusların istedikleri kitaplara ulaşamadıkları "hapishane kütüphanesi dışında şehir ve üniversite kütüphanelerinden ödünç kitap alamamalarının da bu kısıtlılığı artıran bir diğer faktör olduğu" belirtildi.

² http://www.tcps.org.tr/sites/default/files/kitaplar/hapishanelerde_ifade_ozgurlugu_internet.pdf

AYM: Cezaevinde Mahpuslara Kitapların Teslim Edilmemesi İfade Özgürlüğünün İhlalidir

Anayasa Mahkemesi 27 Mart 2019 tarihli 2016/12936 numaralı *Recep Bekik ve Diğerleri* başlıklı kararıyla hapishanelerde kitapların teslim edilmemesinde somut kriterler bulunmadan yapılan keyfi uygulamaların hak ihlali olduğuna karar verdi.

Anayasa Mahkemesi'ne "ücretini ödeyerek abone oldukları ya da satın aldıkları süreli yayınların keyfi ve gerekçesiz olarak kendilerine teslim edilmemesi nedeniyle anayasal haklarının ihlal edildiği gerekçesiyle" yapılan başvurularda Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verildi. AYM'nin kararla ilgili yaptığı değerlendirmede "... Öte yandan Anayasa Mahkemesince bugüne kadar aynı konuda çok sayıda ihlal kararı verilmiş olmasına karşın bu nitelikteki müdahaleler ve bunlara karşı yapılan bireysel başvurular devam etmektedir. Süreli yayınların ceza infaz kurumlarına kabul edilmesine ilişkin mevcut sistemde uygulamadan kaynaklanan bir yapısal sorun bulunduğu görülmektedir" ifadeleri yer aldı.

YAZAR VE YAYINCILARA DAVALAR

Avesta Yayınları Sahibine Terör Soruşturması

2016 yılında kitap deposu yakılan ve geçtiğimiz yıllarda toplam 13 kitabı için toplama ve yasaklama kararı verilen Avesta Yayınları'nın sahibi Abdullah Keskin'in sosyal medya hesaplarındaki paylaşımlar gerekçe gösterilerek İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından "terör örgütü propagandası" suçlamasıyla soruşturma başlatıldı. Avesta Yayınları (@avestayayin) isimli twitter hesabından yayınevini yayımladığı kitaplara ilişkin görseller ve 2018'de "kürdistan tarihi" başlıklı kitaba ilişkin alınmış dağıtım engelleme mahkeme kararının sosyal medyada paylaşması soruşturmada suçlamaya delil olarak gösterildi.

Hamide Yiğit'e Para Cezası

Hamide Yiğit'in Tekin Yayınevi tarafından yayınlanan *Tekmili Birden İŞİD: El Kaide'den İŞİD'e Amerika İçin Cihat* kitabına geçtiğimiz yıllarda birden fazla dava açılmış ve yazar idari ve adli soruşturmalara uğramıştı.³ Hamide Yiğit'e "Cumhurbaşkanı'na hakaret" nedeniyle 1 yıl 2 ay 17 gün hapis cezası; Ankara'da TCK 301'den açılan dava sonucunda ise 5 buçuk ay hapis cezası verilmişti.

Yiğit'in kitabında kişilik haklarının ihlal edildiği iddiasıyla İHH tarafından, 8 Mart 2017'de İstanbul 20.Asliye Hukuk Mahkemesi'nde Hamide Yiğit aleyhine ve kitabı

[3 http://turkyaybir.org.tr/wp-content/files_mf/1545821365dusunceifaderapor_2018_weblink.pdf](http://turkyaybir.org.tr/wp-content/files_mf/1545821365dusunceifaderapor_2018_weblink.pdf)

yayımlayan Tekin Yayınevine 40.000,00 TL'lik manevi tazminat davası açılmıştı. Davada Hamide Yiğit hakkındaki İstanbul 2.Asliye Ceza Mahkemesi'nde görülen davanın sonucunun beklenmesi ara kararıyla 17 Ekim 2019'a yeni duruşma günü verildi.

Hamide Yiğit hakkında İstanbul 2. Asliye Ceza Mahkemesi'nde açılan İnsani Yardım Vakfı (İHH), Bakan Bilal Erdoğan ve Berat Albayrak'ın şikayetçi, Mustafa Erdoğan ve Ziya Ülgen'in de müdahil olduğu "hakaret" ve "kamu görevlisine görevinden dolayı hakaret"ten açılan davanın karar duruşması 14 Şubat 2019 tarihinde görüldü ve Yiğit'e mahkeme tarafından 15 bin TL adli para cezası verildi.

Hırsız Vaaar Kitabının Yazarına Tazminat Cezası

İleri Yayınları yazarı Ali Özsoy'a 2014 yılında kaleme aldığı *Bir Sıfırlama Öyküsü: Hırsız Vaaar* kitabından dolayı açılan hakaret davaları sonucunda geçtiğimiz yıllarda Cumhurbaşkanı Tayyip Erdoğan'a hakaretten iki kere 11 ay 20 günlük hapis; Başbakan Binali Yıldırım'a hakaretten 354 gün hapis; Bilal Erdoğan'a hakaretten 140 günlük hapis cezası verilmişti. *Hırsız Vaaar* kitabı için İstanbul Anadolu 3. Asliye Hukuk Mahkemesi'nde açılan bir diğer davada Recep Tayyip Erdoğan 100 bin, Bilal Erdoğan ise 50 bin TL'lik tazminat cezası talep etmişti. Son duruşması 10 Eylül 2019'da görülen davada yazar Ali Özsoy'un davacılarından Recep Tayyip Erdoğan için 10.000,00 TL, diğer davacı Necmettin Bilal Erdoğan için 5.000,00 TL ödemesine karar verildi.

Gökçe Fırat Çulhaoğlu'nun Tutukluluğu Devam Ediyor

31 Ağustos 2016'da gözaltına alınan, 1 Eylül 2016 tarihinde tutuklanan İleri Yayınları kurucusu ve yazarı Gökçe Fırat Çulhaoğlu hakkında açılan "terör örgütüne üyelik" davası sonuçlandı. Duruşma savcısı son mütalaasında Gökçe Fırat Çulhaoğlu'nun tahliyesini ve terör örgütü üyeliği suçlaması için beraatını istemesine rağmen İstanbul 25. Ağır Ceza Mahkemesi 8 Mart 2018'de terör örgütü üyeliğinden 6 yıl 3 ay hapis cezası verdi.

İstanbul 25. Ağır Ceza Mahkemesi'nin ilk heyeti, Türk Solu gazetesi Başyazarı Gökçe Fırat Çulhaoğlu dâhil 13 gazeteci için 31 Mart 2017 tarihinde ilk celsede tahliye kararı vermesinden sonra açığa alınmış ve soruşturmaya uğramıştı. Tahliye kararı uygulanmamış ve darbeye teşebbüs suçlamasıyla yeni bir dosya oluşturularak Çulhaoğlu ve 12 gazeteci aynı gece cezaevinden gözaltına alınmış ve 14 Nisan 2017'de tekrar tutuklanmıştı. Gazeteciler için tahliye kararı veren mahkeme heyetinin ve savcının açığa alınmasından sonra oluşturulan yeni heyet 8 Mart 2018 tarihinde mahkûmiyet kararı verdi. Dosyası bir buçuk yıldır Yargıtay 16. Ceza Dairesi'nde bekleyen Gökçe Fırat Çulhaoğlu'nun 1 Eylül 2019 tarihi itibarıyla tutukluluk süresi 3 yıl oldu.

Gökçe Fırat'a *Kanlı Başkanlık Yolu* kitabından dolayı açılan Cumhurbaşkanına hakaret davası 8 Haziran 2017'de sonuçlanmış; Gökçe Fırat İstanbul Bakırköy 2. Asliye Ceza Mahkemesi tarafından 11 ay 20 gün hapis cezasına çarptırılmıştı.

SOSYAL MEDYADA “SANSÜR” KAMPANYALARI

Zümrüt Apartmanı Kitabının Yazarı ve Yayınevine Dava

Abdullah Şevki'nin yazdığı, Kurgu Kültür Merkezi Yayınları tarafından 2013 yılında basılan *Zümrüt Apartmanı* isimli öykü kitabı hakkında, “bir yetişkinin parkta karşılaştığı küçük bir çocuğa yönelik cinsel istismarının” anlatıldığı sayfalar gerekçe gösterilerek 24 Mayıs 2019'da Antalya Cumhuriyet Başsavcılığı'na, Önce Çocuklar ve Kadınlar Derneği tarafından şikâyet dilekçesi verildi. Şikâyet dilekçesinin verilmesinin ardından, 28 Mayıs 2019'da “pedofiliyi meşrulaştırması ve özendirdiği” gibi gerekçelerle sosyal medya kullanıcıları tarafından bir anda gündeme getirilen kitap hakkında sosyal medya kanallarında binlerce paylaşım yapıldı. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın suç duyurusu üzerine kitabın yazarı Abdullah Şevki Yurtvermez hakkında Türk Ceza Kanunu'nun 226. maddesi uyarınca “müstehcenlik” suçundan Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı'nca soruşturma başlatıldı ve Abdullah Şevki gözaltına alındı. Aynı soruşturma kapsamında kitabın yayınlandığı Kurgu Kültür Merkezi Yayınları sahibi Alaattin Topçu da savcıya ifade verdi. İfadelerinin ardından serbest bırakılan Abdullah Şevki ve Alaattin Topçu hakkında Türk Ceza Kanunu'nun (TCK) “müstehcenlik” suçunu düzenleyen 226. maddesinin 3. ve 5. fıkraları uyarınca Ankara 14'üncü Asliye Ceza Mahkemesi'nde dava açıldı. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Türkiye Barolar Birliği, UCİM Saadet Öğretmen Çocuk İstismarı İle Mücadele Derneği'yle beraber çok sayıda kişi davada “şikâyetçi” olarak yer aldı.

Zümrüt Apartmanı kitabıyla ilgili sosyal medya kullanıcılarının tepkileri üzerine kitap hakkında herhangi bir mahkeme tarafından “dağıtım ve satış yasağı” kararı bulunmamasına rağmen, aynı gün içerisinde, kitabın satışı tüm online satış sitelerinden kaldırıldı. Takip eden günlerde, Ankara'da kitabevi ve kafe olarak hizmet veren Kurgu Kültür Merkezi Yayınları'nın bulunduğu bina taşlı ve sopalı saldırıya uğradı.

Zümrüt Apartmanı kitabıyla ilgili pedofili suçlamalarının sosyal medyada günlerce yer alması sırasında yine sosyal medyada, bazı yazarların kitaplarından alıntılar yapılarak “kitaplarda suç işlendiği” gerekçesiyle linç kampanyaları başladı. Başta Elif Şafak'ın *Mahrem*, Ayşe Kulin'in *Gece Sesleri* ve Duygu Asena'nın *Paramparça* kitapları olmak üzere bazı kitapların toplatılması ve yasaklanması için sosyal medyadan çağrılarda bulunuldu. Bu çağrılar sonucunda rapor döneminde konuya ilişkin açılmış bir soruşturma olmadı.

Zümrüt Apartmanı kitabı hakkında sosyal medyada günlerce yer alan paylaşımlarda “yayıncılığa, kitaplara denetim” getirilmesi gerektiği tartışılırken *Zümrüt Apartmanı* kitabı için bandrol başvurusu yapıldığı sırada kitabın içeriğinin kontrol edilip edilmediği ve Telif Hakları Genel Müdürlüğü’nün hangi kitaplara yayın izni verdiği gibi yayıncıya özgürlüğüne aykırı, Türkiye’de hiçbir kurum ve kişide bulunmayan yetkiler hakkında Kültür ve Turizm Bakanı’nın yanıtlaması talebiyle bir soru önergesi hazırlanarak Meclis gündemine taşındı.

Hakikatin İzinde: Din, Bilim ve Ateizm Kitabının Basımı Durduruldu

Andreas Tzortzis’in 25 Nisan 2019’da, *The Divine Reality* adlı kitabının *Hakikatin İzinde: Din, Bilim ve Ateizm* ismiyle Türkçe’ye çevrildiği ve Timaş yayınları tarafından basılacağı duyurulması üzerine yazarın Boğaziçi Üniversitesi’nde düzenlenen bir etkinlikte 5 yıl önce yaptığı konuşmanın videosu sosyal medyada dolaşıma girdi. Tzortzis’in konuşması “Mustafa Kemal Atatürk’e hakaret ettiği” gerekçesiyle “kamuyunda” tepkiler aldı. Sosyal medyada tepkilerin büyümesi ve #TimaşYayınlarına-Boykot etiketiyle eleştirel yorumlar yapılması üzerine kitabın yayıncısı Timaş Yayın Grubu 29 Nisan 2019’da yaptığı açıklamada “...kamuyunda oluşan hassasiyeti paylaşarak baskıyı durdurmaya karar verdik. Timaş Yayın Grubu, 37 yıldır ülkemizin milli ve manevi değerlerine, insan haklarına ve evrensel hukuk kurallarına sadakat çizgisinde faaliyet gösteren bir kurumdur.” sözleriyle kitabın basımını durdurduğunu kamuoyuna duyurdu. İstanbul Barosu da 30 Nisan 2019’da yaptığı açıklamayla “...Boğaziçi Üniversitesi’nde yaptığı konuşmada Atatürk’e hakaret eden Hamza Andreas Tzortzis hakkında ‘Atatürk’ün hatirasına alenen hakaret’ suçundan” suç duyurusunda bulunduğunu açıkladı.

“Kürdistan” Kelimesinin Kitaplarda Kullanılmaması

Can Yayınları tarafından, ilki 2004 yılında olmak üzere toplam 38 kez baskısı yapılan Paulo Coelho’nun *On Bir Dakika* romanındaki “...Kürtlerin Kürdistan’dan, ... geldiklerini öğrendi” ifadesinin “Kürtlerin Ortadoğu’da yaşadığı yazıyordu” ifadesi olarak çevrildiği bir anda sosyal medyada gündeme geldi. Kitaptaki “Kürdistan” kelimesinin “sansürlendiği” iddialarına yayınevi sahibi Can Öz twitterdan yaptığı açıklamayla cevap vererek “Paulo Coelho 11 Dakika’daki çeviriyle aslı arasındaki farkların sorumlusunu, editörünü bilmiyorum. Baskı çok eski. Ancak yayıncının böyle kafasına göre metne müdahale hakkı yoktur. Tepki gösteren okurlar haklı. İlk baskıda düzelteceğiz” dedi ve kitabı toplatacaklarını duyurdu. Kitabın çevirmeni de yaptığı açıklamada “ne gördüyse” onu çevirdiğini belirterek Can Yayınları’yla hiçbir zaman bu konu hakkında konuşmadıklarını çevirinin son haline Paulo Coelho’nun kendi ajansının

karar verdiğini söyledi. *On Bir Dakika* romanındaki “sansür” tartışmaları sosyal medyada sürerken bir çok kitap hakkında “Kürdistan” kelimesinin sansürlendiğine örnek olabilecek paylaşımlar yapıldı. Bu iddiaların içerisinde Yapı Kredi Yayınları Evliyâ Çelebi’nin 17. yüzyılda kaleme aldığı *Seyahatnâmesi*’ndeki “Kürdistan” kelimesinin 4 yerde “Kürt diyarı” olarak değiştirilip sansürlendiği iddialarına, kitabın orijinal transkripsiyonunda “Kürdistan” kelimesinin 126 kez geçtiğini ve yayınladıklarını, tartışmaya konu olan *Günümüz Türkçesiyle Evliyâ Çelebi Seyahatnâmesi* kitabında günümüz Türkçesine aktaranların “Kürdistan”ı Kürt Diyarı olarak çevirmeyi uygun bulduklarını ayrıca aynı kitapta bir kez de “Kürdistan” kelimesinin kullanıldığını açıkladı.

“MUZIR” SAYILAN KİTAPLAR

4 Çocuk Kitabı “Muzır Neşriyat” İlan Edildi

9 Temmuz 2018 tarihli KHK’yle Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Kurulu’nun yapısı değiştirilerek daha önce Başbakanlığa bağlı çalışan Kurul, Aile Bakanlığı’na bağlandı. Aile Bakanının belirlediği biri başkan olmak üzere Bakanlığın beş birim amirinden oluşan yeni Kurul, yeterli gerekçe göstermeden Yapı Kredi Yayınları’ndan çıkan Elisabeth Brami’nin *Erkek Çocuk Hakları Bildirgesi* ve *Kız Çocuk Hakları Bildirgesi*; Hep Kitap’tan yayınlanan Francesca Cavallo ile Elena Favilli’nin *Asi Kızlara Uykudan Önce Hikâyeler Olağanüstü 100 Hikâye* ve Cinius Yayınları’ndan çıkan *Sünnetçi Kız* adlı kitaplarda yer alan bazı yazıların “18 yaşından küçüklerin maneviyatı üzerinde muzır tesir yapacak nitelikte olduğuna” karar verdi. 27 Eylül 2019 tarihinde Resmî Gazete’de yayınlanan Kurul kararına göre “muzır” kabul edilen 4 çocuk kitabı içi görülmeyen zarf veya poşet içine konularak üzerinde eserin ismi ile ‘Küçüklere zararlıdır’ ibaresinden başka hiç bir yazı ve resim bulunmayacak şekilde 18 yaşından büyük olanlara satılabilecek.

* Türkiye Yayıncılar Birliği'nin 4 Çocuk Kitabının "Muzır" İlan Edilmesi Hakkında Yaptığı Basın Açıklaması

KÜÇÜKLERİ MUZIR NEŞRİYATTAN KORUMA KURULU İŞBAŞINDA: YETERLİ GEREKÇE GÖSTERİLMEYEN 4 KİTAP MUZIR İLAN EDİLDİ.

1 Ekim 2019

Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Kurulu, yeterli gerekçe göstermeden; *"Erkek Çocuk Hakları Bildirgesi"*, *"Kız Çocuk Hakları Bildirgesi"*, *"Asi Kızlara Uykudan Önce Hikâyeler"* ve *"Sünnetçi Kız"* kitaplarını 'muzır' ilan etti!

Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Kurulu; 27 Eylül 2019 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanan kararlarla, yeterli gerekçe göstermeden, Elisabeth Brami'nin *"Erkek Çocuk Hakları Bildirgesi"* ve *"Kız Çocuk Hakları Bildirgesi"* (Yapı Kredi Yayınları); Francesca Cavallo ile Elena Favilli'nin *"Asi Kızlara Uykudan Önce Hikâyeler Olağanüstü 100 Hikâye"* (hep kitap) ve *"Sünnetçi Kız"* (Cinius Yayınları) adlı kitaplarında yer alan bazı yazıların "18 yaşından küçüklerin maneviyatı üzerinde muzır tesir yapacak nitelikte olduğuna" karar verdi.

Eserlerin serbestçe açıklanması ve yayımlanması özgürlüğü, anayasamızca korunan bir haktır. Bu hak, demokratik bir toplum için büyük önem taşır. Bu önemden dolayı idari ve yargı birimleri, açıklama ve yayımlama özgürlüklerine gereksiz müdahalelerde bulunmama yükümlülüğü altındadır.

Koruma Kurulu vermiş olduğu muzır neşriyat kararlarıyla, açıklama ve yayımlama özgürlüğüne müdahale etmektedir. Eserlerin değerlendirmesinin, türüne göre değişen uzmanlar tarafından yapılan ön incelemeden geçmeksizin, Çalışma Sosyal Hizmetler ve Aile Bakanlığı'nın atadığı beş birim amirinden oluşan kurulca yapılması; düşünsel, toplumsal ya da sanat eseri olarak değerlendirilmesi gereken eserlerin, bu nitelikleri haiz olmadığı yönünde raporlar verilmesine, anayasal bir hak olan açıklama ve yayımlama özgürlüğünün ihlal edilmesine yol açmaktadır.

Bu şekilde içinde pedagoğ ve cinsel sağlık uzmanı dahi olmayan kişilerden oluşan kurul tarafından, eserler hakkında oldukça özensiz bir biçimde, genel ve soyut ifadelerle hazırlanmış kararlarla muzır neşriyat kararı verilmesi, ifade ve basın özgürlükleri açısından tehlike oluşturmakta ve demokratik toplum ilkesini tehdit etmektedir.

Karmaşık ve muğlak bir olgu olan “müstehcenlik” gerekçesiyle bir eserin yayımlanmasına müdahalede bulunulurken sanat alanının veya eserin özelliklerine, edebi eser olup olmadığına, müstehcen olduğu değerlendirilen kısımların ifade edildiği bağlama, yazarın kimliğine, yazılma zamanına, amacına, hitap ettiği kişilerin kimliklerine ve onların estetik anlayışlarına, eserin muhtemel etkilerine ve eserdeki diğer ifadelerin tamamına bir bütün olarak bakılması, eserin edebi değerinin değerlendirilmesi gerekmektedir.

Eserin, türüne göre ayrı ayrı uzmanlıklar gerektiren ve anayasal bir hakkı kısıtlayıp engelleyen bir kararın, Bakanlık tarafından atanmış beş birim amiri tarafından verilebilmesi; ifade, bilim ve sanat ile açıklama ve yayımlama özgürlüklerinin ihlal edilmesidir. Demokratik toplum ilkesinin esas alındığı bir sistemde bunun kabulü mümkün değildir.

Temel hak ve hürriyetleri adalet ilkesi ile bağdaşmayacak şekilde sınırlayan Koruma Kurulu yapısı, bir an önce ulusal ve uluslararası içtihatlarla uygun bir şekilde değiştirilmeli; hak ve özgürlüklere zorunlu olmadıkça müdahalede bulunmama yükümlülüğü ve sorumluluğuna uyulmalıdır.

BİLGİ NOTU:

1927’de çıkarılan 1117 sayılı kanunla kurulan Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Kurulu, geçen yıl 2.7.2018 tarihli, 703 sayılı KHK’nin 38’inci maddesiyle kanunda yapılan değişiklikle Çalışma, Sosyal Hizmetler ve Aile Bakanlığı’na bağlanmıştır. Aynı yasa değişikliğiyle; daha önce Başbakanlığa bağlı çalışan ve Milli Güvenlik Kurulu (MGK), Başbakanlık, İçişleri Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK), Diyanet İşleri Başkanlığı ve gazeteciler cemiyetine bağlı çalışan 11 üyeden oluşan kurulun üye yapısı da değiştirildi. Artık kurul, Çalışma, Sosyal Hizmetler ve Aile Bakanının belirleyeceği biri başkan olmak üzere bakanlığın beş birim amirinden oluşuyor. Yasaya göre “muzır” kabul edilen kitaplar “... ancak 18 yaşından büyük olanlara içi görülmeyen zarf veya poşet içinde satılabilir. Bu zarf ve poşetlerin üzerinde eserin ismi ile “Küçüklere zararlıdır” ibaresinden başka hiç bir yazı ve resim bulunamaz”.

Saygılarımızla,

Türkiye Yayıncılar Birliği

Hayalci Çocuk Kitabına “Muzır” Yasağı

Puslu Yayıncılık tarafından 2018 yılında basılan Halime Erdoğan'ın yazdığı *Hayalci Çocuk* adlı kitap Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Kurulu'nun 10 Temmuz 2019'da Resmî Gazete'de yayınlanan kararıyla “muzır neşriyat” ilan edildi. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı Basın Suçları Soruşturma Bürosu'nun ihbarıyla Koruma Kurulu tarafından incelenen kitabın “küçüklerin maneviyatı üzerinde muzır tesir yapacak nitelikte olduğuna” karar verildi. Kitaba yönelik “çocuk istismarını” anlattığı kısımlar nedeniyle sosyal medyada verilen tepkiler ve basında çıkan haberler üzerine Puslu Yayıncılık, henüz “muzır neşriyat” kararı alınmadan önce yaptığı açıklamayla kitabın “çocukların zihinsel ve psikolojik gelişimlerine uygun olmadığı”ni tespit ettiklerini ve kitabı kısa süre içinde toplattıklarını duyurdu. Kitabın yazarı Halime Erdoğan ise sosyal medya hesabından yaptığı açıklamayla kitabını savundu.

Osmanlı'da Oğlancılık Kitabı “Muzır Neşriyat” Kapsamından Çıktı

Rıza Zelyut'un Kaynak Yayınları'ndan 2016 yılında çıkan *Osmanlı'da Oğlancılık* adlı araştırma kitabı Ocak 2018 tarihli Muzır Kurulu kararıyla “muzır neşriyat” kapsamına alınmıştı. Muzır Kurulu kararının iptali için Ankara 11. İdare Mahkemesi'nde 16 Mart 2018 tarihinde dava açılmıştı. Mahkemenin üç bilirkişiden aldığı raporda kitabın “bilimsel eser” olduğu belirtilmişti. Muzır Kurulu bilirkişi raporuna itiraz etti, itirazı uygun bulmayan mahkeme Muzır Kurulu kararını 14 Kasım 2018 tarihinde iptal etti. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 12. İdari Dava Dairesi'ne istinaf başvurusunda bulunan Muzır Kurulu'nun başvurusunun da 28 Mart 2019 tarihinde reddine karar verilerek *Osmanlı'da Oğlancılık* kitabı “muzır neşriyat” kapsamından çıktı.

Berserk 3 ve Berserk 4 Kitaplarına “Muzır” Kararları

Gerekli Şeyler Yayıncılık'tan çıkan *Berserk* serisinden *Berserk 3* ve *4* kitaplarıyla ilgili olarak Başbakanlık Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Kurulu 2017'de “küçüklerin maneviyatı üzerinde muzır tesir yapacağı” yönünde karar almıştı. Yayınevinin başvurusuyla iki ayrı iptal davası açılmış ve *Berserk 4* ile ilgili davada üniversite öğretim üyelerinden gelen olumsuz bilirkişi raporlarını değerlendiren Ankara 11. İdare Mahkemesi, 29 Haziran 2018 tarihli kararında kitapların çocukların gelişimi için zararlı olduğuna hükmederek yayınevinin itirazını reddetmişti. Yayınevinin *Berserk 4* ile ilgili Ankara 11. İdare Mahkemesi'nin kararına ilişkin istinaf başvurusu 15 Ocak 2019'da reddedildi ve kitap “muzır neşriyat” olarak kabul edildi. *Berserk 3* ile ilgili yayınevinin Ankara 14. İdare Mahkemesi'ne açtığı davada da mahkeme üniversite öğretim üyelerinden gelen olumsuz bilirkişi raporlarını değerlendirerek 28 Şubat 2019'da itirazın reddine karar verdi. Yayınevi 24 Mayıs 2019'da *Berserk 3* ile ilgili Ankara 14. İdare Mahkemesi'nin kararına ilişkin istinaf başvurusunda bulundu.

KİTAPLARIN SUÇ DELİLİ OLMASI

Gezi Davası ve Suç Delili Kitaplar

Taksim Gezi Parkı'nın imar izni olmadan yıkılıp yerine Topçu Kışlası'nın yeniden inşa edilmesini protesto gösterileriyle ilgili İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı'nın hazırladığı *Gezi iddianamesi* 4 Mart 2019'da İstanbul 30. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından kabul edilerek avukat, tiyatrocü, gazeteci, yazar, sinemacı, aktivist, sivil toplum kuruluşu ve meslek odası temsilcilerinden oluşan 16 kişinin yargılanmasına başlandı. 746 davacının içinde Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın ve dönemin Devlet Bakanlarının da yer aldığı iddianamede sanıklar birçok suçlamanın yanı sıra (TCK 312) "Türkiye Cumhuriyeti Hükümetini ortadan kaldırmaya veya görevini yapmasını engellemeye teşebbüs etme" iddiasıyla yargılanıyor. FETÖ soruşturması kapsamında hakkında yakalama kararı çıkan ve yurtdışına firar eden savcı Muammer Akkaş'ın 2013 yılında ve henüz görevdeyken başlattığı Gezi Parkı soruşturması dosyasında yer alan deliller "yeniden kıymetlendirme" yapılarak Gezi iddianamesinde yer aldı. Davanın sanıklarından Anadolu Kültür Yönetim Kurulu Başkanı ve iş insanı Osman Kavala 2 yıla yakın süredir tutuklu olarak yargılanıyor.

İddianamede Gene Sharp'ın *Diktatörlükten Demokrasiye* (From Dictatorship to Democracy) isimli kitabında yer alan 198 Pasif Eylem Metodu'nun 198'i de madde madde sıralanarak Gezi protestolarında benzer yöntemlerin kullanıldığı iddia edildi. İddianamede "Gezi kalkışması sırasında ve sonrasında birçok olaylar ile ilgili birçok kitap ve kitapçık yazıldı" ifadeleriyle Emre Kongar ve Aykut Küçükkaya'nın *Gezi Direnişi* kitabı ve Bülent Selçuk'un *Diren Gezi: Türkiye'yi Değiştiren Direniş Hareketi* kitapları ispat olarak sunuldu.

İddianamede Yazar Foti Benlisoy'un "... dünya geneline yayılmış ve kendilerince kurgulanan ve toplumsal eylem ve kaosa dönüştürülmek istenen olaylar sürecinin başlangıç noktası olarak belirledikleri eylem dalgasına uzun süredir destek verdiği... anlaşılmıştır" denilerek "ülkemizde bu tip olayların henüz görülmediği 2012 yılı Nisan ayında" 21. *Yüzyılın İlk Devrimci Dalgası - Fransa ve Yunanistan'dan Arap Devrimi, The Occupy Hareketleri ve Kürt İsyanına* kitabını yazdığına yer verildi. Benlisoy'un *Gezi Direnişi: Türkiye'nin 'Enteresan' Başlangıcı* kitabının da Gezi protestosu sonrasında yayınladığına iddianamede "işaret" edildi.

Gezi iddianamesi henüz hazırlanmadan, 1 Kasım 2017'de tutuklanan ve iddianame hazırlandıktan sonra ilk duruşmada tutuksuz yargılanmasına karar verilen Sivil toplum profesyoneli Yiğit Aksakoğlu'nun da "yazmayı planladığı" kitabı ve maddi kaynak arayışı iddianameye suç delili olarak girdi. "... sivil itaatsizlik adını verdikleri konu ile ilgili çalışma yaptıkları, Yiğit Aksakoğlu'nun belge toplayarak bu konuda kitap hazırlamaya çalıştığı ..." ifadeleri iddianamede yer aldı.

MİLLİ EĞİTİMDE DENETİM

Milli Eğitim Bakanlığı'ndan "301.878 adet kitap imha edildi" Açıklaması

Konya MHP Milletvekili Esin Kará'nın 30 Mayıs 2019'da Meclis'e verdiği 4 maddelik soru önergesinde "15 Temmuz darbe girişiminden sonra FETÖ'ye ait yayınların okul kütüphanelerinden temizlenmesine yönelik bir çalışmanın MEB tarafından yapılip yapılmadığı" sorusu Milli Eğitim Bakanı Ziya Selçuk'a cevaplandırılması için yöneltildi. Milli Eğitim Bakanı 29 Temmuz 2019'da "FETÖ/PDY tarafından gerçekleştirilen darbe teşebbüsü sonrasında alınan tedbirler çerçevesinde FETÖ aidiyeti, iltisakı ve irtibatı olan gazete ve dergiler ile yayınevi ve dağıtım kanalları kapatılmıştır. ...Bakanlığımıza bağlı her derece ve türdeki okul/kurum müdürlükleri bünyesinde kurulmuş olan okul kütüphaneleri ile z-kütüphanelerdeki kaynaklar içerisinde 301 bin 878 adet kitap imha edilmiştir" şeklindeki yazılı cevabıyla kitapların "imha edildiğini" açıkladı.

Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın *Kitap Sarrafı Projesi*

Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın eği Emine Erdoğan'ın himayesinde yürütülecek *Kitap Sarrafı Projesi* 1 Şubat 2019'da duyuruldu. İlgili duyuruda projenin "...çocuk ve ilk gençlik edebiyatı alanında mevcut eserlere erişimin artırılması, öğrenciler ve velilere kitap okuma ve seçme alışkanlıklarında rehberlik edilmesi ..."nin amaçlandığı belirtildi. Okullara kitap gönderilmesi, okullarda yazar buluşmalarının gerçekleştirilmesi ve "kitap seçme konusunda ilgililere bilgi sunacak kitap değerlendirme web sitesinin/platformunun oluşturulması" başlıklarında çalışmalar yapılacağı açıklandı. Duyuruda projenin tanıtım toplantısına katılacak temsilcilerle "...[kitapların] değerlendirme süreçlerinin ve boyutlarının istişare edilmesi, ..." ifadeleri yer aldı. Millî Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu Başkanı Alparslan Durmuş'un katılımıyla 8 Şubat 2019'da gerçekleştirilen tanıtım toplantısında ise Durmuş "projeye dahil edilecek kitapların öğretmenler, çocuk edebiyatı yazarları, yayınevleri editörleri tarafından belirlenen kriterlere göre ortaklaşa inceleneceği"⁴ bilgisini verdi. "Mart'ta Türkiye genelinde 100 okulda pilot uygulama olarak 2 bin kitaptan oluşan kütüphaneler kurulacağı, öğrencilerin kitapların yazarlarıyla buluşacağı" açıklandı. Projeye ilgili bu rapor döneminde herhangi bir çalışma yapılmadı.

MEB'in Taslak Ders Kitapları Hakkında Yazısı

Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından "ilgili dağıtım yerlerine" 12 Haziran 2019 tarihinde gönderilen yazıda "...özellikle 2019-2020 eğitim öğretim yılında okutulacak olanlarla [ders kitabı] ilgili baskı ve dağıtım aşama-

[4 https://www.mynet.com/kitap-sarrafı-projesi-110104875938](https://www.mynet.com/kitap-sarrafı-projesi-110104875938)

sında herhangi bir sorun yaşanmaması için gerek kitabın hazırlanmasında görev alan kişiler gerekse kaynakçaların FETÖ/PYD ve diğer terör örgütlerine aidiyeti, iltisakı ve irtibatı olan kişilerden ve bunların ürünlerinden arındırılması; herhangi bir terör örgütünü çağrıştıracak ögelere yer verilmemesini sağlayacak şekilde gerekli incelemelerin tekraren ve hassasiyetle yapılması; tespit edilen düzeltme işlemi gerektirenlerin ...ivedilikle Başkanlığımıza bildirilmesi hususunda, bilgilerinizi ve gereğini rica ederim" ifadeleri yer aldı.

"Yapay Zekâ" Uygulamasıyla MEB'de Merkezi İçerik Denetim Sistemi

Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanı Alpaslan Durmuş, 2018'in Mart ayında "intihal.net" adlı yerli yazılım programının "FETÖ veya diğer terör örgütleri ile irtibat ve iltisakı kesinleşmiş kişilerin yayınları ve terör örgütlerinin sıklıkla kullandığı kelimeler veya subliminal bir mesaj verilir vermediği yönünde" uyarı vererek "KHK'ler ile atılmış, terör örgütleri ile irtibatı kesinlik kazanmış bir takım isimlerin sisteme girilmesi sayesinde bu isimlerin herhangi bir kitabı hazırlayanlar arasında yer alıp almadığını tespit" edileceğini açıklamıştı. Durmuş 29 Ağustos 2016 / Haziran 2017 döneminde 1522 kitap incelendiğini, 32 bin 900 düzeltme yapıldığını, 422'sinin FETÖ/PDY ile ilgili olduğunu ve buna bağlı olarak 189 kitabın ve 73 yayına hazırlayanın sistemden çıkarıldığını da aktarmıştı.

Durmuş 2018'in aralık ayında gazetecilere yaptığı açıklamasında ise ders kitaplarında içerik taramalarının devam ettiğini ve 15 Temmuz sonrasında 25 yayınevinin çalışma izninin iptal edildiğini açıkladı. Taslak ders kitabı inceleme sürecinde görevlendirilen ve yaklaşık 37 bin alan uzmanından oluşan panelist havuzunda ilgili KHK'lar kapsamında 1802 panelistin sistem dışı bırakıldığı ancak gizli isimlerle panele tekrar kaydolmuş kişiler olduğu belirtildi. Panele farklı isimlerle kayıt olan kişilerin yapay zekâ taramasıyla tespit edildiklerini söyleyen Durmuş'un açıklamalarına göre; intihal.net yazılımıyla ve yapay zekâ taramalarıyla yeni müfredat için başvuran ders kitaplarından 993 aday taslak kitabın 100'den fazlasında sisteme "sakıncalı" olarak tanımlanan benzerlikler bulundu. Bakanlığın 100 kitabı incelemesi üzerine 39 kitabın "sakıncalı" olduğu açıklaması yapıldı. Bu kitaplardan 12 tanesine de FETÖ ve intihal gerekçesiyle bir yıldan beş yıla kadar Millî Eğitim Bakanlığı'na tekrar başvuramama cezası verildi.

Cahit Zarifoğlu Okuma Listesinden Çıkarıldı

Çanakkale İl Millî Eğitim Müdürlüğü Çanakkale'de lise düzeyindeki okullarda gerçekleştirilecek kitap okuma etkinliğinde kullanılması için seçtiği 5 kitap içerisinde Cahit Zarifoğlu'nun *Bir Değirmendir Bu Dünya* adlı kitabını "kamuoyunda oluşan

hassasiyet" nedeniyle okuma listesinden kaldırdı. Çanakkale Eğitim-SEN şubesi basın açıklaması düzenleyerek kitabın "dinci, gerici, yobaz bir içeriğe sahip olan ve hiçbir pedagojik ilkeye uymadığı" gerekçesiyle "herhangi bir okul etkinliğinde kullanılmasına yönelik kararların kaldırılmasını" talep etti. Çanakkale CHP Milletvekili Özgür Ceylan da kitapta hakaret içeren ifadelerin yer aldığını ve bilimsel bir eser olmadığını belirterek Milli Eğitim Bakanı Ziya Selçuk'un yanıtlanması talebiyle Meclise 10 maddeden oluşan bir soru önergesi verdi. Çanakkale Millî Eğitim Müdürü Ferhat Yılmaz yazılı açıklamasındaki "... kitabın içerisinde geçen bazı ifadelerin uygun olmadığı değerlendirilerek Müdürlüğümüzce, tekrar toplanan komisyonun 25.09.2018 tarihli kararıyla bu kitap yerine başka bir kitap önerilmiştir" ifadeleriyle *Bir Değirmendir Bu Dünya* adlı kitabın okuma listesinden kaldırıldığını açıkladı.

BASIN ÖZGÜRLÜĞÜ

Türkiye'de düşünce ve ifade özgürlüğündeki gerilemelerden en çok etkilenen basın özgürlüğü alanına bu yıl da hapisteki gazeteciler, gözaltılar, tutuklamalar, yargılamalar ve yasaklar damgasını vurdu. İnsan Hakları İzleme Örgütü (Human Rights Watch-HWR) 2019 Dünya Raporu'nda⁵ Türkiye'nin gazeteci tutuklamalarında "dünya liderliğini koruduğu" belirtildi. 19 Şubat 2019'da yayınlanan BİA Medya Gözlem Raporu'na göre 2018 yılı medyaya dair resmi yapıların Cumhurbaşkanlığı sistemine dahil edildiği yıl oldu. Rapora göre son iki yılda 7 gazeteci "darbecilik" ve "devlet güvenliğini hedef alma"ya dair TCK hükümleri uyarınca toplam beş ağırlaştırılmış müebbet ve 45 yıl hapis; 64 gazeteci "örgüt yöneticiliği, üyeliği ve örgüte yardım" iddiasıyla 480 yıl 2 ay hapis; 52 gazeteci Terörle Mücadele Kanunu'ndan (TMK) toplam 122 yıl 6 ay 3 gün hapse mahkûm edildi. 2018 yılı biterken toplam 123 gazeteci hapisteydi. Bu rakam 2017 yılında 122; 2016 yılında ise 131'di. Yayınlama özgürlüğü raporunun yayına hazırlandığı Eylül 2019 itibariyle Çağdaş Gazeteciler Derneği'nin verilerine göre 134 (13 Eylül 2019), Türkiye Gazeteciler Sendikası verilerine göre 127 (13 Eylül 2019) gazeteci ve medya çalışanı hapiste.

Gazetecilere Yönelik Saldırıları

2019 Mayıs ayının son iki haftasında Türkiye'nin çeşitli illerinde gazetecilere yönelik darp ve silahla yaralama olayları gerçekleşti. 11 Mayıs'ta, *Yeniçağ Gazetesi* yazarı Yavuz Selim Demirağ evinin yakınlarında bir grubun saldırısına uğradı. Demirağ'a saldırının ardından 15 Mayıs'ta Antalya'da çıkan *Akdeniz'de Yeni Yüzyıl* gazetesinin köşe yazarı İdris Özyol darp edildi. 20 Mayıs'ta Antalya'daki *Güney Haberci* internet sitesinin Genel Yayın Yönetmeni Ergin Çevik de kimliği belirsiz kişilerin saldırısı so-

⁵ https://www.hrw.org/sites/default/files/world_report_download/hrw_world_report_2019.pdf

nucu yaralandı. Adana'da yayımlanan *Egemen Gazetesi*'nin kurucusu Hakan Denizli ise 24 Mayıs'ta, Adana'da silahlı saldırıya uğradı. Olaydan 1 gün sonra, 25 Mayıs'ta, gazeteci ve yazar Sabahattin Önkibar'ın da Ankara'da evinin yakınlarında saldırıya uğramasıyla beraber 15 günde 5 gazeteciye kimliği belirli/belirsiz kişiler tarafından saldırı gerçekleştirildi. Saldırıları üzerine meslek örgütleri saldırıları kınayarak yaşananların "tesadüf olmadığı" ve "cezasızlık" halinin saldırganları cesaretlendirdiğinin altını çizdi.

* *Türkiye Yayıncılar Birliği'nin Gazetecilere Yönelik Saldırıları Hakkında Yaptığı Basın Açıklaması*

Gazeteci ve Yazarlara Yapılan Saldırıları Kınıyoruz

27.05.2019

Türkiye Yayıncılar Birliği olarak gazeteci ve yazarlara karşı artarak devam eden saldırıların ülkemizdeki ifade özgürlüğünü tehdit etmeye başlamasından dolayı kaygı duyuyoruz.

25 Mayıs Cumartesi günü, gazeteci ve yazar Sabahattin Önkibar'ın Ankara'daki evinin yakınlarında saldırıya uğramasıyla beraber Mayıs ayında yaşanan gazeteci ve yazar saldırılarına bir yenisi daha eklenmiş oldu.

Sabahattin Önkibar bir yazar olarak geçmişte de saldırıya maruz kalmış ancak saldırganlar ceza almamıştır.

Yine geçtiğimiz günlerde gazeteci yazar Yavuz Selim Demirağ ve gazeteciler İdris Özyol, Ergin Çelik ve Hakan Denizli'ye karşı da saldırılar gerçekleştirilmiş, saldırganlar cezasız kalmıştır.

İfade özgürlüğü ayrımsız bir şekilde herkes için vazgeçilmez ve korunması gereken bir haktır. Bu hakka yönelik yapılan her türlü müdahale ve bu müdahalelere cesaret veren cezasızlık hali, yeni şiddet olaylarını doğurmakta ve cesaret vermektedir.

Saldırıları kınıyoruz; gazetecilere ve yazarlara ve ifade özgürlüğüne yönelik art arda yaşanan saldırılara seyirci kalınmamasını ve gereken cezaların verilmesini talep ediyoruz. Türkiye Yayıncılar Birliği olarak saldırıya uğrayan gazeteci ve yazarlara, yazarların yayınevlerine ve gazetelerine geçmiş olsun dilekelerimizi sunuyoruz.

Saygılarımızla,

Türkiye Yayıncılar Birliği

SETA Raporu'nda Gazeteciler

SETA (Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı) adlı kuruluş, 5 Temmuz 2019'da, *Uluslararası Medya Kuruluşlarının Türkiye Uzantıları* başlıklı; uluslararası yayın kuruluşlarından *BBC Türkçe*, *Deutsche Welle Türkçe*, *Amerikanın Sesi*, *Sputnik Türkçe*, *Euro News*, *CRI Türk* (Çin Uluslararası Radyosu-Türkçe) ve *Independent Türkçe* haber portalları ve çalışanları hakkında bir "rapor" yayınladı. 196 sayfalık raporun, ilgili basın kuruluşlarının Türkiye'yi uluslararası alanda nasıl "resmettiği" ve "Türkiye algısı üzerinde nasıl bir siyasi iklimin etkili olduğunu" anlamak amacıyla hazırlandığı ifade edildi. Medya kuruluşlarının tek tek incelendiği raporun "Çalışanlar" başlığı altında ilgili 7 medya kuruluşunda çalışan 145 gazetecinin her birinin okuduğu okul, geçmişte çalıştığı gazeteler, siyasi görüşü ve "kritik olaylardaki" attığı twitter ve retweet'ler "incelenerek" yorumlu/yorumsuz "bilgiler" verildi. Bu yönüyle rapora "andıç" benzetmeleri yapıldı.

Raporda gazetecilerin "sicili" ortaya koyulurken siyasi görüşleri ve geçmişte çalıştıkları gazetelerin bilgisinin yanı sıra Basın Özgürlüğü ve Kadın Hakları konusunda çalışma yapmaları veya bu konular hakkında görüş bildirmiş olup olmadıklarına dikkat çekildi. Basın Özgürlüğü ve Kadın Hakları gibi temel özgürlükler alanında fikir bildirmek rapora göre "tek bir siyasi partiyi, siyasi grubu ya da belirli bir çıkar grubunu" desteklemek anlamına geldi.

Cumhuriyet Gazetesi Davası Cezalarını İstinaf Onadı

İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 3. Ceza Dairesi (istinaf) Şubat 2019'da *Cumhuriyet* gazetesi eski yazarları ve yöneticilerinin yargılandığı davada yerel mahkemenin verdiği mahkûmiyet kararlarında usule ve esasa ilişkin herhangi bir hukuka aykırılığın bulunmadığını, eylemlerin doğru olarak nitelendirildiğini gerekçe göstererek sanıkların istinaf başvurularını esastan reddetti. İstinaf, İstanbul 27. Ağır Ceza Mahkemesi'nin kararını onadı.

Cezaları 5 yılın altında olduğu için Yargıtay'da itiraz hakları olmayan Musa Kart, Güray Öz, Önder Çelik, Hakan Kara, Mustafa Kemal Güngör ve Emre İper yeniden cezaevine girdi.

Davada 9 ay tutuklu yargılanan Turhan Günay hakkında İstanbul 27. Ağır Ceza Mahkemesi'nin verdiği beraat kararı İstanbul Bölge İdare Mahkemesi 3. Ceza Dairesi (İstinaf) tarafından onanmasının üzerinden 9 ay geçmesine ve avukatlarının tüm başvurularına rağmen pasaportu kendisine teslim edilmiyor. Avukatların pasaport için Emniyet Genel Müdürlüğü'ne yaptıkları başvurular sırasında polisler "yoğunluk" gibi gerekçeler göstererek 6 aydan önce pasaportun teslim edilemeyeceğini bildirdiler. Günay'ın yurtdışına çıkış yasağı fiilen devam ediyor.

18 Ağustos 2016 tarihinde başlatılan soruşturma kapsamında 31 Ekim 2016'da *Cumhuriyet* gazetesi binasına ve evlere operasyon düzenlenmişti. 436 sayfalık *Cumhuriyet* gazetesi iddianamesi 4 Nisan 2017'de açıklanarak İstanbul 27. Ağır Ceza Mahkemesi'ne gönderilmişti. 19 sanıklı davada gazetenin PKK terör örgütünün eylemlerini meşrulaştırdığı, FETÖ/PDY örgütünün bilgi ve belgeleri servis etmek için *Cumhuriyet*'i kullandığı ileri sürülmüştü. Sanıklar için "silahlı terör örgütlerine üye olmamakla birlikte örgüte yardım etmek" ve "hizmet Nedeniyle güveni kötüye kullanma" maddelerine dayanılarak 7,5 yıldan 49 yıla kadar hapis cezaları istenmişti. Davanın 25 Nisan 2018 tarihinde karar duruşması görülmüştü. "Örgüte yardım" maddesinden Cumhuriyet eski İcra Kurulu Başkanı Akın Atalay 7 yıl 3 ay 15 gün, Cumhuriyet Vakfı eski Başkanı Orhan Erinc 6 yıl 3 ay, gazetenin eski Genel Yayın Yönetmeni Murat Sabuncu 7 yıl 6 ay, Kadri Gürsel 2 yıl 6 ay, okur temsilcisi Güray Öz 3 yıl 9 ay, Musa Kart 3 yıl 9 ay, Aydın Engin 7 yıl 6 ay, Hikmet Çetinkaya 6 yıl 3 ay, Ahmet Şık 7 yıl 6 ay, Mustafa Kemal Güngör, Hakan Kara ve Önder Çelik 3 yıl 9 ay, Ahmet Kemal Aydoğdu 10 yıl, Emre İper 3 yıl 1 ay 15 gün, Bülent Utku 4 yıl 6 ay hapis cezası almış; Turhan Günay, Bülent Yener ve Günseli Özaltay beraat etmişti. Can Dünder ve İlhan Tanır'ın dosyaları ise ayrılmıştı.

ULUSLARARASI HAK ÖRGÜTLERİNİN RAPORLARI

İnsan Hakları İzleme Örgütü (Human Rights Watch-HWR) 2019 Dünya Raporu'nda, Türkiye'de bağımsız seslerin ve yerel derneklerin susturulduğu ve binlerce insanın siyasi görüşleri sebebiyle tutuklandığı yazıldı. Rapora göre, Türkiye'de tahmini olarak 175 gazeteci ve medya çalışanı "terör desteği suçlamalarıyla" tutuklandı; yüzlercesi de tutuksuz olarak yargılanmaya devam ediyor. 2019 Dünya Raporu'nda, aynı zamanda birçok medya kuruluşunun bağımsızlığını yitirdiğine ve/veya hükümetin politik çizgisine paralel haberler ürettiğine işaret edildi.

Sınır Tanımayan Gazeteciler'in (RSF) 2013 yılından beri yayımladığı Dünya Basın Özgürlüğü Endeksi'nde⁶ altı senedir son 30 ülke arasında bulunan Türkiye, 2018'deki konumunu koruyarak 180 ülke içerisinde 157. sırada yer aldı. Kurum, Türkiye içerisindeki basın özgürlüğü ihlallerini "cadı avı" olarak nitelendirdi ve internet sitelerindeki ve sosyal medyadaki sansürün daha önce görülmemiş seviyelere ulaştığını bildirdi. Çevrimiçi video servislerine uygulanan sansür ise 2019 yılında ilk kez bir sorun olarak öne çıktı.

Freedom House'nin⁷ dünya çapında temel hak ve özgürlükleri değerlendirildiği 2019 raporunda, 195 ülke içerisinde 86 ülke "Özgür" olarak açıklanırken, 59 ülke

⁶ <https://rsf.org/en/ranking/2019#>

⁷ https://freedomhouse.org/sites/default/files/Feb2019_FH_FITW_2019_Report_ForWeb-compressed.pdf
<https://freedomhouse.org/report/freedom-world/2019/turkey>

“Kısmen Özgür” ve 50 ülke ise “Özgür Değil” kategorisinde yer aldı. 2018 yılında 32 puanla “Kısmen Özgür” ülkeler arasından çıkıp “Özgür Olmayan” ülkeler kategorisine giren Türkiye, 2019’da 31 puana geriledi ve geçtiğimiz yıl ilk kez yer aldığı “Özgür Olmayan” ülkeler kategorisindeki yerini korudu. Rapora göre 2018 yılı, tüm dünyada özgürlüklerin art arda giderek gerilediği 13’üncü yıl oldu.

İNTERNET ÖZGÜRLÜĞÜ

Artarak devam eden internet sansürleri ve erişim engelleme kararları Türkiye’deki ifade özgürlüğünün en çok ihlal edildiği alanlardan biri olma yolunda ilerliyor. Bu rapor döneminde de sosyal medya paylaşımlarının soruşturma ve tutuklama gerekçesi olmasına devam edildi. İnternet üzerinden yayın yapan dijital platformların Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK) tarafından denetlenmesine yetki veren yönetmelik yürürlüğe girdi.

Türkiye’de erişime engellenen web siteleri, haberler (url adresleri) ve sosyal medya içerikleriyle ilgili şimdiye kadar herhangi bir resmi istatistiksel verilerin paylaşmadığını aktaran Prof. Yaman Akdeniz ve Ozan Güven *EngelliWeb 2018: Türkiye’den Erişime Engellenen Web Siteleri, Haber ve Sosyal Medya İçeriklerinin Analiz Raporu*’nu⁸ hazırlayarak ilk kez Türkiye’de internet üzerindeki yasak ve engellemelerin rakamlarını ortaya koydu. Rapora göre 2018 yılı sonu itibarıyla Türkiye’den 245.825 web sitesi erişime engellendi. 2018 öncesi 198.922; 2018 yılında ise 54.903 alan adı ve web sitesine erişim engelinin getirildiği çalışma kapsamında tespit edildi.

Raporda erişim engeli kararını veren kurumların dağılımının yapıldığı tabloya göre erişim engeli kararlarının neredeyse yüzde doksanı Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı ve kapatıldıktan sonra görevlerinin devredildiği Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu Başkanı tarafından verildi. 2018 yılı sonuna kadar erişime engellenen 245.825 alan adının 229.671 tanesi idari tedbir kararıyla, 11.879 tanesi yargı kararıyla diğerleri de resmi kurum kararlarıyla engellendi.

2018 yılında 204 haberine erişime engelli getirilen *Sözcü* gazetesi raporda en çok haberi engellenen gazete olarak birinci sırada yer aldı. *Sözcü*’yü 196 haberle *Cumhuriyet*, 190 haberle *Hürriyet*, 177 haberle *Sabah*, 138 haberle *OdaTv*, 133 haberle *T24*, 97 haberle *Habersol* ve 89 haberle *BirGün* siteleri takip etti.

EngelliWeb 2018 raporunda sosyal medya platformlarının şeffaflık raporları da incelenerek değerlendirilmelerde bulunuldu: Türkiye’den Twitter’a 2018 yılında 1105 mahkeme kararı ve 12.897 diğer kategorisinde çıkartma talebi gönderildi. Twitter’dan toplam 22.998 hesabın kapatılmasını talep eden Türkiye 2018 yılında

⁸ https://privacy.cyber-rights.org.tr/wp-content/uploads/2019/06/EngelliWeb_2018.pdf

Twitter'dan içerik kaldırma talebinde bulunan "dünyada birinci" ülke oldu. 2012-2018 Twitter şeffaflık raporlarının da incelendiği araştırma raporunda "...Türkiye açısından vahim bir tablo ortaya çıkmaktadır" ifadeleri kullanıldı. Buna göre 2012-2018 arasında Türkiye toplam 75.265 Twitter hesabının kapatılmasını talep ederek dünyanın açık ara en fazla talepte bulunan ülkesi oldu. Türkiye'den gelen bu talepler dikkate alınarak toplam 1.979 hesap kapatılırken 11.371 tweet kaldırıldı veya görünmez kılındı.

Facebook şeffaflık raporlarıyla ilgili yansıyan istatistiklerde Türkiye "birinciliğini kaybetse" de Facebook'un en çok içerik kaldırdığı ülkeler arasında yer aldı. *EngelliWeb 2018* raporunda "2013 ikinci yarısından 2017 sonuna kadar Facebook Türkiye'den toplam 20.621 içeriği çıkartırken, 2018 içinde toplam 2.381 içeriği çıkartmış ve genel toplamda da 2018 itibari ile 23.002 içeriği çıkartmıştır" bilgisi yer aldı. Türkiye bu sayılarla dünyada Facebook'tan en çok içerik çıkartılan dördüncü ülke oldu. Google şeffaflık raporlarında ise 2018'e kadar 9.183 içerik çıkartma talebi Türkiye'den Google'a gönderildi. Türkiye bu talepleriyle de Rusya'dan sonra Google'dan içerik kaldırma talebinde bulunan dünyada ikinci ülke oldu.

Wikipedia Yasağı AİHM'ye Taşındı

29 Nisan 2017'de, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu (BTK) tarafından, anayasanın 5651 sayılı kanununa dayanarak "Türkiye'yi terör örgütleriyle aynı zeminde gösteren ifadelerin bulunması" gerekçesiyle Wikipedia'nın tüm dillerdeki versiyonlarına Türkiye'den erişim engeli getirildi. Wikipedia'nın bağlı olduğu Wikimedia Vakfı erişim engeli kararı alan Ankara 1. Sulh Ceza Hakimliği'nden başlayıp kararın kaldırılması için Türkiye'deki tüm iç hukuk yollarını tüketerek Mayıs 2019'da AİHM'e kararın Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde garanti altına alınan ifade özgürlüğünü ihlal ettiği gerekçesiyle kaldırılması başvurusunda bulundu. AİHM Türkiye hükümetine erişim yasağının Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ile uyumlu olduğunu kanıtlaması için 31 Ekim 2019'a kadar süre verdi.

Aralarında European Centre for Press, International Press Institute ve PEN International'ın yer aldığı uluslararası kurum ve kuruluşlar da ortak bir bildiriyle Türkiye'deki erişim yasağına tepki gösterdi. Bildiride "... Türkiye yetkililerini Wikipedia ve yasaklı tüm websitelerine yönelik erişim engelini kaldırmaya davet ediyoruz. Bu yasaklar uluslararası insan hakları standartlarıyla uyum göstermemektedir. Dahası, bağımsız medyaya yönelik engeller ve haberciliği yasadışı ilan etmek insan haklarına aykırıdır" ifadeleriyle Türkiye'de 2 seneden beri Wikipedia'nın tüm dillerdeki versiyonlarına getirilen erişim engeli kararı eleştirildi.

SONUÇ

Kasım 2018 - Ekim 2019 tarihleri arasını kapsayan bu yılki raporumuzda da geçtiğimiz yıllarda ele aldığımız sorunların sürmekte olduğu, yayınlama özgürlüğü yolunda olumlu bir gelişme gözlemlenmediği gibi var olan sorunlara yenilerinin eklendiği görülmektedir.

Düşünce ve ifade özgürlüğü alanında ciddi engellemeler vardır ve bunlara yeni yöntemler eklenmektedir. Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Kurulu'nun yapısı değiştirilerek yıllar sonra bir dizi karar alması bunun tipik bir örneğidir.

Düşünce ve ifade özgürlüğünü engellemek amacıyla uygulanan sansür ve yasaklamalar artık vatandaşlar tarafından da doğal karşılanmakta, hatta desteklenmektedir. Daha da vahimi vatandaşların sosyal medya aracılığıyla yarattığı baskı ortamıdır. Sosyal medya kampanyaları ile yazarlar, yayıncılar hedef gösterilmekte, kitapların toplatılması, yasaklanması talep edilmektedir. Sosyal demokrat görüşteki, özgürlükçü olduğumu düşündüğümüz bazı parlamenterlerin bakanlıklardan denetim ve sansür uygulamasını, kitapların yayını engellemesini talep etmesi örneği de varılan yerin ne kadar vahim olduğunu göstermektedir.

"Yargısız infaz" olarak tanımlayabileceğimiz bu tepkiler ve sosyal medya kampanyaları zaten çeşitli yasalarla yayınlama özgürlüğü açısından baskı altında olan yazar ve yayıncıların otosansüre yönelmesine neden olmaktadır. Sansür ve otosansür uygulamalarının kitapçılara ve kütüphanelere doğru yaygınlaşmakta olduğunu gözlemliyoruz. Bu gelişmelerin de yazarlarımızın, çevirmenlerimizin eser vermelelerini, yayıncılığımızın çok renkli yapısını, ürün çeşitliliğini olumsuz yönde etkileyeceğini, nihayetinde okurun kültürel çeşitliliğe erişimini olumsuz yönde etkileyeceğini, tek renkli, kontrol altında bir kültür ortamı yaratacağına inanıyoruz.

